National Library of Israel

Davar - דבר, 29.03.1953, page 3

לזכר נעדרים

איתמר בן־אב״י

(עשר שנים למותו)

היום מלאו עשר שנים למותו של איתמר בן־אב״י (בנו של אליעזר בן־יהודה). אנו מביאים כאן את דבריו של ד״ר ח. וייצמן ז״ל עליו, שנכתבו בפב״רואר 1947 לרגל העלאת עצ־מותיו לארץ.

ידעתיו הרבה שנים, עוד מימי נעו־ריו. הוא היה רב כשרון ומלא מרץ. אהבתו לעברית היתה אורגנית, בת גו־לד ואתה גדל. הוא היה הראשון בא־רץ, שהעברית היתה לו שפת־אם מינ־קותו וכלי־מלחמה בגברותו, בהתייצבו במערכה כמוכיח בשער. בפיו נשמעה העברית כשפה חיה ממש, בעושר בי־טויים ובטעם צליליה. מזגו הסוער השתלם לעתים קרובות על שיקול־הדעת. ולעתים באו דעותינו לידי התנגשות, ביחוד בתקופת „דואר היום״, שעליו היתה גאוותו. לעיניו היה „דיי־לי מייל״, ובתבניתו רצה לעצב את עתונו הוא. אני הזהרתיו, כי אין זו דוגמה מובחרת בשביל הארץ. אבל הוא גישא במוח־התלהבותו, והיה משורד ברוחם של אחדים מידידיו. לעתים קרובות סר מנתיב הרבים. אבל זה בא לו מקנאותו המופלגת, משפע מרצו, וכלהט מזגו. רצון אחד הנחה את כל צעדיו: לשרת את ארצו. צר היה לי לראותו בשנות חייו האחרונות מר־נפש, מדוכא ומבודד במידת־מה. אך עד אחרון ימיו היו עוד חייו מלאים תק־וות, חלומות ותכניות ואופטימיסם בלתי מנוצח. הוא היה חם־לב ונדיב־רוח, ויישאר בזכרון הארץ כדמות דגו־לה, עשירת צבעים. הוא היה נואם מ־שך לב והשפיע על קהל שומעיו בידיי עותיו ובאש העצורה בדבריו. בדרך זו היה לברכה למפעלנו.

הוא הלך מאתנו בעודו צעיר, ואתו נעקר בלא עת מקור־כוח רב.

יונה גרינפלד

(עם השלושים)

אחד־אחד הם נושרים, כעלים בשל־כת מעץ התנועה. פותה והולך מספר בני הדור שאין חמורה לו, אשר מקו־מו בתולדותינו הוא בין ראשוני־הראשונים לתנועה הציונית המאורגנת מזה, ובין המוני ממשיכיה בהווה מזה. אלה הם בני אותו הדור, אשר זכה לכך שמחי־מספר מביניהם, נחשונים בשאר־רוחם ושמשונים בגבורת לבם, הצטרפו בנעוריהם לחיי־הארץ; נתנו לה את כל מאודם, חיוו את התופעה המפוארת, הידועה אצלנו בשם „העליה השניה״.

אבל גם אללו מהדור ההוא, אשר נשארו בגולה, עשו כל אחד במקומו גדולות ונצורות. הם־הם שעסקו בהנחלת הציונות לעם, במלחמה לשוויון זכויות ליהודים במקומות מושבותיהם; ביצירת ההגנה העצמית על הייהם; בארגון חיי הקהילות; במאבק על אוטונומיה לאומית; הם־הם שהיו המר־רים והמדריכים לדור הצעיר מהם, דור החלוצים של העליה השלישית. רבים כהם השתהו זמן רב מדי בגולה, על־פי רוב לא מרצונם, אלא בתוקף חובתם לתנועה בארצותיהם. ומשעלו לארץ בגיל לא צעיר, היתה עלייתם מלווה הבלי־קליטה קשים ביותר. וכמה מהם פרשו כאן מהתנועה, נבלעו בישוב ולא נודע רשמם כאן כלל. רק חלק מאלה החברים מצאו בבואם לארץ את דרכם ישר אל ההסתדרות ואל צבור העובדים, והצליחו להיאחז בפ־עולה צבורית בתוכו. בין אלה היה גם יונה גרינפלד, זכרונו לברכה, אשר זכה להמשיך בארץ בדרך שהלך בה בגולה, דרך העובד למען הצבור וב־תוכו.

אין אני בטוח כלל אם במעשה אשר עסק בו כאן הוא בא על ספוקו המלא, ואם לא סבור היה, בצדק, שכותו רב לו במעשים נרחבים יותר. אבל דבר זה לא מנע אותו מהתמסר למפעל שהופקד בידיו, — ומה שעשה עשה במלוא הנאמנות.

עבודתו ב„דור לדור״ עשתה אותו לדאוג מתמיד לחברים בגיל הקשיש; ומכאן רק צעד אחד להתענינותו הי־תירה ב„בתי־אבות״ ולמתן יד למפעל זה; וכהמשך טבעי באה השתתפותו בעיצוב דמות לבטוח־הסוציאלי של המדינה וכו׳ וכו׳.

אבל לא רק עבודתו המסורה והברור כה היא שציינה אותו. עצם אישיותו. נסינו הצבורי רב־השנים: האוצר הבלום של זכרונותיו, כל האסוציא־ציות שהיה משורר בהופעתו ובשיחותיו — אסוציאציות הקשורות בחיי התנ־נועה בגולה, במגע עם אישים ממניחי היסודות; ועל כל זה הריח הטוב של יהדות ותורה ודרך־ארץ אשר ליוה אותו תמיד, — עשו כל פגישה אתו להויה מבשמת ומאלפת.

ועכשיו כשאיננו, כשנלקח מאתנו פתאום, אנו מרגישים חלל ריק, שאין במי למלא אותו. עוד אחד מאחינו הגדולים מאתנו עזב אותנו.

נחמתנו היא, כי בני הדור הצעיר, — אשר יונה גרינפלד, בהוך החנועה ואתה, נתן גם משלו לחינוכם ולגיבוש הכרתם. — יגדלו, יחכמו, יתנסו ויהיו ראויים לתפוס את מקומם של הנע־דרים.

מ. הריא

נחום אלקושי

(שבעה למותו)

לא רבים בצבורנו היודעים את השם נחום אלקושי. כי הגורל המר לו ומזה שנים נצמד למתתו בחליו. אולם היה זמן לפני שנים רב־פעלים ועסקן נודע בצבור הפועלים.

ממיסב חלוצי העליה השניה ופעילי ירושלים החדשה לפני עשרות בשנים. היה עם חבורת האישים המרכזיים של מפלגת פועלי־ציון (יצחק בן־צבי, דוד בן־גוריון, רחל ינאית), אשר שמו משכנם בירושלים לפני 4 עשרות שנים ומעלה, בכוונה לעשות את ירושלים מרכז להתחדשות ותחיה. היה במניעים ובמייסדים של מפעלים ראשוניים לפו־על העברי המאורגן בתקופת בראשית של העליה השניה ויסוד הסתדרות העובדים. עם יכוד קופת־חולים היה מבוניה ועסקניה הראשיים בירושלים.

א. מ. ק.

ר׳ צדוק קרויז

(ליום השלושים)

בן 93 הלך לעולמו שבע־ימים. מי מן הישוב הישן לא הכיר אותו? 60 שנה שימש מזכיר „כולל שומרי החר־מות״ בירושלים. איש־רעים וחברה, בעל תכונות תרומיות, ויחי גם „יוצא דיפן״ במחנה העסקנים של הישוב האשכנזי בעיר. ר׳ צדוק ניגן בפסנ־תר. כינור וקלרינט בלי ידיעת תווים. ניגן בשלושת הכלים בהצטיינות ולא היתה חגיגת ל״ג בעומר שבה לא הופיע ר׳ צדוק ולא שימח את הנערים בנגינתו. מי בירושלים אינו יודע על ר׳ אדיק הרופא? עינים חילות של רבים מבני הישוב הישן נהרפאו על־ידיו ועשה זאת כמצות־עשה שלא על מנת לקבל פרס.

זאת בניו גידל לעבודה, וכל יוצאי חלציו חברים בהסתדרות. בסוף ימיו נתפנה לאסוף פזורי־קידושין בהלכה והסתפיק להדפיס חלק ראשון של „דב־ר־צדק״ — לקט פירושים וסברות בעניני משפחה ולימוד התורה.

דמות המודה והוסכת נעקרה מסל־עי ירושלים.

ש. מלאכי

ד״ר מרדכי רבינזון

ביום ב׳, כ״ט באדר נפטר בביתו בירושלים הסופר מרדכי רבינזון ז״ל. בן 76.

לידתו בנובוגרודק (בסביבת מינ־סק). למד בישיבות סלובודקה וטלז ובאוניברסיטאות ברן וסורבונה. ובזו האחרונה הוכתר בתואר ד״ר לפילו־סופיה בשנת 1907. עבד במערכות „הד הזמן״ ו„הצפירה״ ובהוצאת „חושיה״ ושימש רב מטעם הממשלה בבוברויסק. ב־1925 עלה לארץ ומש־נת 1930 ועד שנת השבעים לחייו שימש מנהל „ספרית ירושלים״ של „בני ברית״. השתתף במיטב הבמות העבריות החל ב„הזמן״, „הצפירה״, „השלוח״, „התקופה״, „הארץ״, „דואר היום״ וכלה „במאזנים״, „גליונות״, „בצרון״ ועוד.

נסיונותיו הראשונים היו בסיפור ובציור, אך עד מהרה עבר לבקורת ובתחום זה השקיע ממיטב כוחו. סירסם מאות מאמרים על סופרים וס־פרים ובשאלות היהדות („העתיד הפרמי והעתיד הלאומי ביהדות״; „המיסטיציסמוס בתלמוד״ ועוד). אך לא זכה לראות בכינוס ילדי דרוחו הפ־זורים.

ספריו: „ספרותנו החדשה״ ממאפו עד פייארברג, ספר לימוד לתולדות הספרות העברית החדשה, מהדורה המישית ווילנה, תרפ״ג; „דיוקנאות מסופרי הדור״, מסות, תרצ״ב; „ספ־רותנו היפה מביאליק עד ימינו״ (עם חיים תורן), ספר־עזר וקריאה ויד למעיין, שני כרכים, מהדורה שלי־שית, תש״י, הוצאת „אתיאסף״, ירו־שלים. תירגם: „שפינוזה״ מאת י. פרוידנטל; „האדמה״ מאת א. זולה; „פלשתינה״ מאת ש. מונק; „האנטי־טמיות״ מאת ל. ברנר ועוד. כתב תולדות חייו של מרדכי דוד בראנד־שטטר, בצירוף פרקי הערכה, בראש כל כתביה, בשלושה חלקים, תר״ע—תרע״ג.

בשנות חייו האחרונות התפרנס מע־בודת תרגום ועריכה והוסיף לפרסם מאמרי־בקורת בכתבי־עת שונים בארץ ובחו״ל וערך ספר על ראדוש־קוביץ — עיירת מולדתו של המצייר מאנה. הניח בכתובים סיפור היסטורי גדול לבני הנעורים, מימי ארגיפס.

עם מותו של ד״ר רבינזון הלך מאתנו סופר ישר־דרך, תלמיד־חכם צנוע ואיש מידות למופת. הענווה וה־עבודה (עד יומו האחרון לא נשמט עטו מידו) היו הזהם חייו. שבע ימים ורוגז הלך לעולמו. יהי זכרו ברוך.

ה. ת.

יצחק קירשנבוים

„אור אחד לעיניכם תמיד, אור שקט ונוגה ובת שחוק אחת, רבת בי־נה וסליחה לשפתיכם״ — דברי המ־שורר האלה הולמים מאד את ר׳ יצחק שנפטר בשיבה טובה, בערב ראש חודש ניסן, בת״א בגיל 76.

מיקירי העיר קיאלץ ונאמניה. בי־תו, בית יהודי במלוא משמעותו הי־פה של מושג זה. בית ספוג תורה ודעת ורווי אהבת ישראל והאדם. בי־תו, בית סוהר יהודי, היה פתוח תמיד לכל מעשה טוב והוא נתחבב מאד על בני עירו בשל טוהר מידותיו.

היה איש דת ואמונה אך לא היה קנאי דתי, כי ידע ש„דרכיה דרכי נו־עם וכל נתיבותיה שלום״ ויש בדרך זו של סובלנות דתית לקרב את החפ־שי למסורת יותר מאשר דרך של אש קנאות.

את בניו חנך ברוח אהבת ישראל וארץ־ישראל הם לקחו חבל פעיל בכל פעולה ציונית. לאחר מלחמת העולם הראשונה עלה. עם העליה החד־לוצית. בנו בכורו — — עתה העו־רך־דין אל־דואי — ואחריו עלה בנו השני אברהם — אחד מהעסקנים הפ־עילים במנועת פועלי־ציון צ. ס. בעקבות שני בניו אלה עלה אחר כך האב עם כל משפחתו לארץ. כעשרים שנה ישב בארץ והיה מאושר על שזו־כה לחונן את עפרה ולראות בבניינה ובשחרורה.

ד. בן־יעקב

נחום רזניק

(עשר שנים לפטירתו).

בכ״ו אדר תשי״ג מלאו עשר שנים למותו של המנהל נחום רזניק ז״ל. העלאת זכרו תחדש בלב כמה מהחיים אתנו כיום את היגון העמוק, שנקב בלבם עת ליוותו בדרכו האחרונה לפני עשר שנים. אכן, חסר לנו האיש והוא חסר לנו דוקא בימים הגדולים של פעילות תוססת ויוצרת בבנין הארץ.

„אמת המידה״ נאמר אחרי מיטתו — בידי נחום רזניק לא שימשה לו מטרה כי אם אמצעי, קידום להפור בו, כדי הגשמת יישובה החלוצי של הארץ, וקודם כל, כדי להרגיש הרגשת של ראשונים באדמה הנגאלת עוד לפני גאולתה, ולחוש תחושה של יסודיות בדרך הנסללת עוד לפני סלילתה. כאשר תהיה המדידה ראשונה לגאולה ולסלילה, כי נחום רזניק חשק ביישובה של האדמה חשק מוחשי־אורגני. כולו, על גופו החסון ועיניו המשוטטות כלי מנוחה, היה שוכע מרץ ויזמה. זו באה לידי ביטוי בבי־צוע ההתיישבות בתקופת „העמה ומגדל״. פחד לא היה לפניו ומכשול לא ידע: חצבת גבולות לקרקע נגאלת בהר ובעמק, סלילת דרכים ל„עליות״ נועזות בעצם ימי־הדמים; מדידות בביצות ובגאיות, כהפר בחוית, בלי ליאות, כשהמבט החד והגלוי נשוא תמיד קדימה, אל המטרה הנכספת. והיתה עבודתו נעשית מתוך צחוק נובע מטוב־לב אמיתי. כן, טוב־לב הרבה, ואותו לא מסך מחבריו ומידידיו ומהמשתתפים אתו בעבודה; על כן חבריו וידידיו אהבוהו״.

אלה שבמהיצתם פעל התאבלו אבל עמוק על מותו וזכרו יקר להם.

יוסף זיק

משה פוגל

(שנה למותו)

השתתף בכינוס הציוני לפני האס־פה המכוננת הכל־רוסית בשנת 1917. ממארגני „החלוץ״ באוקראינה ומ־פעילי ההגנה נגד הסורעים האוקראי־נים. בא לארץ עם קבוצת חלוצים בימים הקשים, כאשר נהרג י. ח. ברנר וחבריו. עבד עם קבוצתו בעבודות כביש, בכביש שבריה — צמח פוריה וכו׳. אח״כ טיפל הרבה שנים בליגה למלחמה בשחפת והיה ממניחי היסוד של ביהח״ן „מקור חיים״ בירו־שלים. למעלה מעשר שנים עבד בקופת־חולים ובקרן־נכות.

רב פעלים ומצניע לכת. מטובי השחמטאים בירושלים. זמן רב אלוף ירושלים לשחמט.

ציוני ותיק, אוהב עמו בכל רמ״ח אבריו. קשור לירושלים בכל נימי נפשו. לא רצה לעזבה בימי המצור, גם כאשר נתבקש לעבור ליפו יחד עם בית החולים „מקור חיים״ שהיה הרוה ההיה בו.

אב, יועץ ומדריך מסור למשפחתו ולידידיו.

חבר ההסתדרות מיום בואו לארץ ונאמן ביתה עד יומו האחרון. חבר מפלגת פועלי ארץ ישראל.

ז. בן־פנחס